

інтеграції, а також розвитку автономії Іспанії і від Європи, і між регіонами. Роль професійної підготовки викладачів для вирішення цих завдань є ключовою, тому що ці зміни будуть лише тоді прийнятними, якщо є правильно підготовлені фахівці. Тому такі питання, як увага до особливостей учнів, міжкультурної освіти, інформаційних технологій, вивчення іншої іноземної мови мають бути важливими питаннями поряд з іншими у навчальному плані майбутніх вчителів усіх рівнів освіти [2].

Історико-педагогічний аналіз професійної підготовки вчителів в Іспанії до 2010 року дає змогу стверджувати про досить ґрунтовну підготовку вчителів початкової школи та дидактичний напрям дисциплін вивчення. На цьому тлі серйозною проблемою постає ситуація з підготовкою вчителів середньої школи, коли не існувало спеціальної університетської освіти для вчителів цього рівня. Це питання залишалось практично незмінним майже 40 років, отже, вчителі середньої школи в країні отримували загалом невисоку за рівнем підготовку. Зміни у всіх сферах суспільного життя вимагали змін перш за все в освіті та у підготовці фахівців міжнародного рівня. Такі зміни настали з моменту долучення Іспанії до Європейського простору вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Anguita R. Algunas claves de la historia de la formación del profesorado en España para comprender el presente / Anguita R. // Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado. – 1997. – № 30 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/11795.pdf>
2. Maldonado A. Los Títulos de Grado de Magisterio: El proceso de su diseño / Maldonado A. // Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación de Profesorado, 2005. – № 6(3) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.aufop.org/publica/reifp/num_reifp.asp
3. Ley Orgánica 1/1990, de 1 de octubre, de Ordenación General del Sistema Educativo (LOGSE) (BOE de 4 de octubre de 1990) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.boe.es/boe/dias/1990/10/04/pdfs/A28927-28942.pdf>
4. Ley Orgánica 10/2002, de 23 de diciembre, de calidad de la educación (LOCE) (BOE de 24 de diciembre de 2002) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2002-25037>
5. Real Decreto 1440/1991, de 30 de agosto, por el que se establece el título universitario oficial de maestro, en sus diversas especialidades, y las directrices generales propias de los planes de estudios conducentes a su obtención (BOE de 11 de octubre de 1991) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-1991-24768
6. Real Decreto 118/2004, de 23 de enero, por el que se regula el título de especialización didáctica (BOE de 4 de febrero de 2004) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2004-2047
7. Rodríguez F. La formación inicial de los maestros en la actualidad: Historia de una inconsecuencia / Rodríguez F. // Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado. – 1998. – №1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.aufop.org/publica/reifp/00v3n1.asp>

УДК 378.6.091.279.7:37

Щебликіна Т. А.

Харківський національний
університет імені Г.С. Сковороди

ОРГАНІЗАЦІЯ МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ НА ЗАСАДАХ КВАЛІМЕТРИЧНОГО ПІДХОДУ

У представленій публікації визначено суть понять «кваліметрія», «кваліметричний підхід». Проаналізовано процес організації моніторингу навчальних досягнень майбутніх учителів у вищій школі на засадах кваліметричного підходу.

Ключові слова: кваліметрія, кваліметричний підхід, моніторинг, навчальні досягнення, майбутній учитель, вища школа.

Щебликіна Т. А. Организация мониторинга учебных достижений будущих учителей в высшей школе на основе кваліметрического подхода.

В представленной публикации определена сущность понятий «кваліметрия», «кваліметрический подход». Проанализирован процесс организации мониторинга учебных достижений будущих учителей в высшей школе на основе кваліметрического подхода.

Ключевые слова: кваліметрия, кваліметрический подход, мониторинг, учебные достижения, будущий учитель, высшая школа.

Shcheblykina T. Monitoring organization of future teachers' educational achievements in higher education based on qualimetric approach. *In the presented publication the essence of concepts "qualimetry", "qualimetric approach are defined." The process of monitoring of future teachers' educational achievements in higher education based on qualimetric approach is analysed as well.*

Key words: qualimetry, qualimetric approach, monitoring, educational achievements, future teacher, high school.

Глибокі зміни в соціальній, економічній і політичній ситуації в країні, інтенсивний розвиток інноваційних технологій навчання та виховання учнів, підвищення ролі шкільного педагога в їхньому формуванні як особистостей зумовлюють необхідність здійснення глибоких перетворень у змісті роботи шкільного педагога. Як наслідок, виникає актуальна потреба в активному реформуванні системи вищої педагогічної освіти, підвищенні якості підготовки майбутніх учителів.

Аналіз сучасної соціокультурної ситуації і вивчення теорії та практики педагогічної освіти О. Дубасенок та О. Вознюк дав змогу дійти висновку, що подальший розвиток педагогічної освіти зумовлюється такими групами детермінант: 1) суспільного замовлення; 2) тенденцій розвитку сучасного світу.

Розкриваючи суть детермінант першої групи, автори наголошують, що замовлення з боку суспільства щодо здійснення освітнього процесу у ВНЗ відображено у провідних нормативних освітніх документах (Закони України «Про освіту» та «Про вищу освіту», Національна доктрина розвитку освіти у XXI столітті тощо). Причому в цих документах виокремлено три основні напрями у формуванні майбутнього фахівця, а саме: 1) як всебічно розвиненої особистості; 2) як гідного громадянина своєї держави; 3) як компетентного фахівця.

У свою чергу, тенденції розвитку сучасного світу об'єднані дослідницями в такі дві групи: 1) загальні тенденції розвитку освіти як соціального інституту; 2) тенденції розвитку вищої освіти. Зокрема, до першої групи ними віднесено такі тенденції: глобальне експоненційне прискорення історичного розвитку планети; інтенсифікація інформаційних потоків у планетарному масштабі; загострення потреби людини в неперервній освіті й дистанційному навчанні; розвиток людиномірної, людиноцентричної освіти.

Друга виділена група включає такі тенденції: 1) спеціалізація, спрямована на формування навичок «самостійного пошуку перспективних напрямів методології досліджень і відповідних розробок»; 2) відхід від суто біологізованого трактування суті здібностей і віднесення на цій основі багатьох людей до групи нездібних; 3) спрямованість перебудови педагогічного процесу у вищій школі на забезпечення формування знань творчого характеру як основи для науково-дослідної й конструкторсько-проектної діяльності студентів; 4) посилення диференціації й індивідуалізації освітнього процесу шляхом розробки варіативних та індивідуалізованих освітніх програм; 5) активний пошук нової методичної системи, що орієнтована на розвиток не тільки інтелекту особистості, але й її емоційної та підсвідомої сфери; 6) упровадження принципів безперервної освіти, створення нових типів навчальних закладів для неформальної освіти; 7) суттєва трансформація зміст вищої освіти у бік посилення її соціальної й гуманітарної складових [6, с. 106–123].

Очевидно, що важливість підвищення якості вищої педагогічної освіти, забезпечення її відповідності інтенсивно змінювальним потребам сучасного суспільства зумовлюють необхідність пошуку нових і переосмислення в руслі сучасних вимог уже відомих підходів до здійснення моніторингу навчальних досягнень майбутніх учителів. При цьому важливо враховувати, що «ефективність створюваної системи якості освітнього закладу визначається наявністю в ній оптимальної кількості й точних об'єктивних методів їх вимірювання» (Н. Подхомутников, І. Шестакова [13]).

Як засвідчує аналіз наукової літератури, різним аспектам проведення освітнього моніторингу у вищій школі, в тому числі на засадах кваліметричного підходу, присвячено багато наукових праць різних авторів. Зокрема, у науковій літературі визначено загальнотеоретичні засади здійснення моніторингу як засобу управління якістю освіти в навчальному закладі (В. Беспалько, М. Грабарь, В. Зінченко, В. Кальней, О. Майоров, З. Рябова, Є. Сахарчук, Є. Хриков та інші), проаналізовано основні підходи до оцінювання навчальних досягнень особистості (І. Булах, В. Горб, О. Мітіна, О. Пульбере, С. Сіліна та ін.), висвітлено методологічні основи педагогічної кваліметрії (В. Белік, Г. Бобровніков, О. Ляшенко, О. Майоров, А. Татур, В. Федієнко, М. Челишкова, І. Шишкін та ін.); теоретично обґрунтовано роль і місце кваліметричного підходу в управлінні якістю освітою (Г. Данілова, Г. Дмитренко, Г. Єльнікова, О. Касьянова, Т. Мізерна та ін.), описано застосування рейтингової системи контролю у вищій школі (В. Зінченко, Р. Касимов, В. Рогов, С. Швець та ін.).

Безумовно, науковці зробили вагомий внесок у вивчення різних питань освітнього моніторингу у вищій школі. Проте проблема організації моніторингу навчальних досягнень майбутніх учителів у вищій школі на засадах кваліметричного підходу не була предметом окремого педагогічного дослідження. Однак результати вивчення нами теорії та практики організації моніторингу якості вищої педагогічної освіти дозволили зробити висновок про наукову доцільність проведення такого дослідження.

Мета статті – проаналізувати процес організації моніторингу навчальних досягнень майбутніх учителів у вищій школі на засадах кваліметричного підходу.

Як було з'ясовано під час проведення дослідження, застосування кваліметричних процедур у процесі здійснення освітнього моніторингу надає йому суттєві переваги. Зокрема, як цілком справедливо підкреслює В. Вікторов, це дозволяє «виміряти й оцінити не тільки результати, педагогічного процесу, а й якість і кількість перетворень у діяльності його учасників, чинники, що вплинули на ці зміни; виробити, прийняти та реалізувати управлінські рішення щодо спрямування цих перетворень на заданий [державний] стандарт» [3, с. 56].

На основі аналізу наукової літератури було визначено, що термін «кваліметрія» (від латинського слова *qualis* – якість, властивість і від давньогрецького слова *metreo* – вимірювати) був запозичений зі сфери товарознавства. Як уточнюється, під цим терміном попервах мали на увазі галузь практичної та наукової діяльності, пов'язаної з розробкою теоретичних основ і методів вимірювання і кількісної оцінки якості будь-якої продукції [5; 16].

У сучасній науковій думці (Г. Азгольдов, Г. Єльнікова, Е. Райхман, Л. Хведченя [1; 8; 15] та ін.) кваліметрія розуміється як наукова царина, що вивчає методологію та проблематику комплексних кількісних оцінок якості будь-яких об'єктів (предметів чи процесів). Сучасна теорія педагогічної кваліметрії охоплює багатогранну галузь знань, являючи собою міждисциплінарну науку, теоретичну основу якої становлять положення загальної кваліметрії як теорії вимірювання, педагогіки, психології, математики, соціології,

кібернетики, теорії моделювання, математичної статистики тощо. При цьому практичне застосування доробку педагогічної кваліметрії пов'язане переважно з цариною контролю й оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності, що були досягнуті суб'єктами навчання на конкретному етапі цього процесу. Для кваліметрії ключовими поняттями є оцінювання й вимірювання.

Уточнимо, що оцінювання – це будь-який процес (формалізований чи експертний), що завершується оцінкою. Зазвичай, у системі освіти процедура оцінювання спрямована на визначення і вираження в умовних знаках (балах), а також в оцінювальних судженнях педагога рівня досягнення молодими людьми цілей, визначених Державним освітнім стандартом, рівень розвитку їхніх здібностей, інтелекту тощо. У свою чергу, оцінка – це результат будь-якого процесу оцінювання. При цьому формалізований варіант оцінювання, який дає кількісні оцінки, називається виміром [7, с. 630].

У науковій літературі також зазначається, що моніторинг як кваліметричний інструмент включає:

- 1) визначення системи відповідних критеріїв, показників (індикаторів) якості вищої освіти;
- 2) обрання методів оцінювання, що адекватно відповідають інструментарію та процедурам вимірювання;
- 3) проведення моніторингових досліджень з метою управління якістю освіти [2, с. 289].

У свою чергу, слід зауважити, що під кваліметричним підходом до здійснення моніторингу в системі освіти дослідники розуміють:

- кількісний опис якостей предметів чи процесів (кількісний опис якості) (Д. Ротфорт [14]);
- засіб оцінювання якості освіти на основі визначених критеріїв (Т. Мізерна [12]);
- спрямування процесу діагностики на отримання «кваліметричної оцінки інтегративної сутності результату внутрішкільного управління (стану цілісності), що будується на узагальненні якісно-кількісних характеристик усіх квалітаксонів вимірюваного явища і величин індексу їх співвіднесеності як фактора особливостей і можливостей системоутворення кожного з співвідношень (кожного зв'язку) (Б. Канаєв [10]).

Вищевказані трактування враховувались нами під час визначення авторського розуміння суті процесу організації моніторингу навчальних досягнень майбутніх учителів на засадах кваліметричного підходу. Крім того, в нагоді буди ідеї М. Галагузової та Ю. Галагузової [4], які пропонували в деяких наукових підходах виділяти два рівні: теоретико-методологічний і теоретико-прикладний.

На підставі вищевикладеного було зроблено висновок про те, що в кваліметричному підході до здійснення моніторингу навчальних досягнень майбутніх учителів теж доцільно виокремити аналогічні рівні. Так, на теоретико-методологічному рівні передбачається сприймати цей підхід як методологічну категорію для педагогічної освіти, що забезпечує відповідність професійної підготовки майбутніх учителів вимогам Державного та галузевих стандартів вищої освіти, а також очікуванням з боку самих студентів.

Теоретико-прикладний рівень кваліметричного підходу пов'язаний з визначенням теоретичних ідей про здійснення процедури оцінювання навчальних досягнень студентів на певних етапах процесу навчання. У цьому контексті такий підхід дозволяє в процесі здійснення моніторингу навчальних досягнень оцінити їх якісні характеристики в кількісній формі, тобто в балах.

У цілому педагогічно грамотна організація моніторингу навчальних досягнень майбутніх учителів у вищій школі на засадах кваліметричного підходу дозволяє об'єктивно оцінити результати освітнього процесу, а також виробити й реалізувати на практиці оптимальні управлінські рішення щодо внесення в цей процес необхідних змін. Однак треба зазначити, що це не відбувається автоматично. Для використання можливих переваг кваліметричного підходу під час організації моніторингу навчальних досягнень студентів педагогічних спеціальностей необхідно дотримуватися певних організаційно-педагогічних умов. Зокрема, за висновками О. Купцової, цю групу умов складають такі:

- необхідність урахування періодичної зміни вимог до результатів освоєння професійних освітніх програм;
- здійснення модернізації технологій, розробки та стандартизації контрольних-вимірювальних матеріалів;
- удосконалення контрольних-оцінних процедур на основі результатів досліджень соціально-педагогічних відносин суб'єктів контрольної-оцінної діяльності в контексті розвитку;
- реалізація професійної підготовки та реалізація моніторингу має відбуватися із залученням тестологів – фахівців у галузі педагогічних вимірювань для вирішення завдань розвитку особистості та колективу [11, с. 92–93].

Слід також зазначити, що в Законі України «Про вищу освіту» вказується: «стандарти вищої освіти розробляються для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій і використовуються для визначення та оцінювання якості змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів (наукових установ). Стандарт вищої освіти визначає такі вимоги до освітньої програми: 1) обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти; 2) перелік компетентностей випускника; 3) нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання; 4) форми атестації здобувачів вищої освіти; 5) вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти; 6) вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності)» [17].

На підставі вищевикладеного можна підсумувати, що для забезпечення ефективної організації моніторингу навчальних досягнень майбутніх учителів на засадах критеріального підходу необхідно на основі

докладного вивчення нормативних вимог до їхньої професійної готовності коректно визначити відповідні критерії й показники, що нададуть змогу адекватно оцінити різні аспекти навчальних досягнень студентів, а також чітко продумати, які, коли та як будуть реалізовуватись моніторингові процедури. Це стане підґрунтям для розробки цілісної багаторівневої критеріально-оцінної системи, що включатиме різноманітні методи й діагностичні методики та інші контрольно-вимірювальні матеріали, підготовлені комплекти текстів самостійних і контрольних робіт, тестів, комп'ютерних баз даних, програм для проведення статистичної обробки отриманих навчальних результатів тощо. У подальшому планується конкретизувати зміст цієї системи та перевірити її ефективність на практиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азгольдов Г.Г. О кваліметрії / Г.Г. Азгольдов, Э.П. Райхман. – М. : Изд-во стандартов, 1973. – 172 с.
2. Вимірювання в освіті : підручник / За ред. О.В. Авраменко. – Кіровоград : Видавець Лисенко В.Ф., 2011. – 360 с.
3. Вікторов В. Основні критерії та показники якості освіти / В. Вікторов // Вища освіта України. – 2006. – № 1. – С. 54–59.
4. Галагузова М.А. Аксиологический подход в профессиональной подготовке социальных педагогов / М.А. Галагузова, Ю.Н. Галагузова // Педагогическое образование и наука. – 2010. – № 6. – С. 11–18.
5. Гличев А.В. Предмет и направление науки о качестве продукции / А.В. Гличев // Стандарты и качество. – 1968. – 1969. – № 5.
6. Дубасенюк О.А. Концептуальні підходи до професійно-педагогічної освіти / О.А. Дубасенюк, О.В. Вознюк // Інновації у вищій освіті : проблеми, досвід, перспективи : [монографія] / за ред. П.Ю. Сауха. – Житомир : Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2011. – С. 106–123.
7. Енциклопедія освіти / Гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
8. Сльникова Г.В. Основи адаптивного управління : [тексти лекцій] / Г.В. Сльникова. – Х. : Основа, 2004. – 128 с.
9. Закон України «Про вищу освіту» (від 01.07.2014 № 1556-VII) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>.
10. Канаев Б.И. Теория и технология кваліметрического подхода к результату внутришкольного управления : дис. док-ра пед. наук : 13.00.01 / Б.И. Канаев. – М., 2000. – 510 с.
11. Купцова Е.Б. Комплексный кваліметрический мониторинг в системе управления качеством подготовки студентов вуза : дис. канд. пед. наук : 13.00.00.08 / Е.Б. Купцова. – М., 2009. – 163 с.
12. Мізерна Т.П. Особливості кваліметричного підходу до моніторингових досліджень якості підготовки учнів з іноземної мови в загальноосвітній школі / Т.П. Мізерна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [file:///C:/Users/user/Downloads/nvd_2011_3_20%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/nvd_2011_3_20%20(4).pdf).
13. Подхомутников Н.А. Методика мониторинга и измерения результативности процессов системы менеджмента качества образовательного учреждения / Н.А. Подхомутников, И. В. Шестакова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://new.elib.altstu.ru/disser/conferenc/2010/01/pdf/292 podhomutnikov.pdf>.
14. Ротфорт Д.В. Кваліметричний підхід до оцінки сформованості культури здоров'я молодших школярів / Д.В. Ротфорт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/konfer32/84.pdf>.
15. Хведченя Л.В. Педагогическая кваліметрия : историко-методологический аспект / Л.В. Хведченя [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/26858/1/108-111.pdf>.
16. Циба В. Кваліметрія – теорія вимірювання в гуманітарних і природничих науках / В. Циба // Соціальна психологія. – 2005. – № 4. – С. 3–19.

УДК 371.13.035.34

Іваній О. М.

к. п. н., доцент кафедри методики викладання суспільних дисциплін
Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

ПРАВОСВІДОМІСТЬ У МОДЕЛЮВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ ВЧИТЕЛЯ

У статті розглядається проблема формування правосвідомості як результату засвоєння майбутнім учителем правових знань і зразків правової поведінки в психолого-педагогічному плані, що сприяє переходу цих знань і моделей поведінки в особистий життєвий і професійний досвід.

Ключові слова: правосвідомість; правові знання; професійні знання, уміння, навички; ціннісні установки; переконання.

Иваній Е. Н. Правосознание в моделировании профессионального поведения учителя. В статье рассматривается проблема формирования правосознания как результата усвоения будущим учителем правовых знаний и образцов правового поведения в психолого-педагогическом плане, что содействует переходу этих знаний и моделей поведения в личный жизненный и профессиональный опыт.

Ключевые слова: правосознание; правовые знания; профессиональные знания, умения, навыки; ценностные установки; убеждения.

Ivanii E. Model of sense of justice of future teacher. In the article the problem of formation of sense of justice as result of mastering by the person low knowledge and samples of legal behavior in the psychological-pedagogical plan and such which promotes transition of this knowledge of models of behavior into personal life experience is considered.